

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Лісенний
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

До 200-літнього ювілею

**Зібрання хорових творів
у семи томах**

Твори а капела

Томи 1, 2, 3

**Твори
з інструментальним
супроводом**

Томи 4, 5

**Твори великої форми
з симфонічним
оркестром**

Томи 6, 7

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Пісенний
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

Твори а капела

Том 3

Видання третє, доповнене

Укладач:

П. І. МУРАВСЬКИЙ

Ідея видання, загальна редакція,
біографічні довідки про композиторів, бібліографія:

О. А. ШОКАЛО

Музична редакція, бібліографія,
біографічні довідки про композиторів,
примітки до народних пісень:

Л. В. БУХОНСЬКА, М. І. ГУЛКОВСЬКИЙ,

І. Я. ПАВЛЕНКО

Київ

Видавництво Ліра-К

2023

До семитомного зібрання хороспівів на поезію Тараса Шевченка дібрано 283 твори 155 композиторів і аранжувальників та 12 народних пісень. Переважна більшість їх досі лишалася маловідома навіть виконавцям і шанувальникам українського хорового співу та Шевченкової співаної поезії. Систематизоване видання такої великої кількості хорових творів на поезію національного генія здійснюється вперше.

Пісенний «Кобзар» унікальний тим, що в ньому системно зібрано майже всю хорову музику на поезію великого Співця України від середини ХІХ до початку ХХІ ст. Тарас Шевченко – чи не єдиний у Світі поет, майже вся поетична спадщина якого живе у співі. На основі «Кобзаря», який містить 237 поетичних творів, написано понад 300 авторських хорових творів і записано близько 100 народних пісень. У цілому на Шевченкову поезію написано понад 3 000 композиторських інтерпретацій різних форм і жанрів: од солоспівів до хороспівів, кантат, симфоній, опер, ораторій, балетів. Це неперевершене поетично-музичне явище у світовій культурі.

Усі твори нотного зібрання *Пісенний «Кобзар»* розподілено на три групи: *твори а капела* – 1, 2, 3 томи; *твори з інструментальним супроводом* – 4, 5 томи; *твори великої форми з симфонічним оркестром* – 6, 7 томи. Кожен том містить ґрунтовний довідковий додаток: біографії композиторів, бібліографію нотних і музикознавчих видань, дискографію, алфавітний покажчик творів.

Визначальна особливість семитомного зібрання *Хорової Шевченкіани* – його практична цінність для сучасної музичної педагогіки у вищих, середніх музичних навчальних закладах, спеціалізованих музичних школах, для концертно-виконавської діяльності хорових колективів та для збагачення бібліотечних фондів. Пісенний «Кобзар» сприяє музично-хоровій освіті, поглибленню інтересу до Шевченкової поетичної спадщини й української хорової музики та їх популяризації в Україні й Світі.

Упорядкував це зібрання *Хорової Шевченкіани* Павло Іванович Муравський (1914–2014) – великий український хоровий диригент і педагог ХХ–ХХІ ст., народний артист України, почесний академік Національної академії мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1979), Герой України (2009).

Видання приурочене 200-літтю Тараса Шевченка й 100-літтю Павла Муравського.

This 7-volume collection of choral works based on the poetry of Taras Shevchenko contains 283 works by 155 composers and 12 folk songs. The vast majority of them are still relatively unknown even among choral artists and fans of choral singing and Shevchenko's poetry. This is the first time that such a large number of choral works based on the writing of Ukraine's national genius have been published.

The «Kobzar» of Song is unique as it contains systematically collected almost all of the choral music composed from the mid-19th till the beginning of the 21st century on the poetry of Ukraine's great bard. Taras Shevchenko is likely the only poet in the world whose poetic heritage lives on in a song. In total, more than 3,000 composer interpretations of various forms and genres, from solos to choruses, cantatas, symphonies, operas, oratorios, and ballets, were written on Shevchenko's poetry. This phenomenon is unparalleled in world culture.

The works in the musical collection «Kobzar» of Song are arranged into three groups: a cappella works – 1, 2, 3 volumes; works with instrumental accompaniment – 4, 5 volumes; large forms of symphonic work – 6, 7 volumes.

This wealth of Shevchenko's poetry in song will enrich the programs of professional and amateur choirs. This rare collection will also address the shortage of printed music and will contribute to a deeper understanding of Shevchenko's poetic contributions, as well as of Ukrainian choral music and its popularization in Ukraine and abroad.

This edition will be distributed via library networks and music academies of higher learning and schools.

This rare collection of choral songs based on Shevchenko's poetry was compiled by Pavlo Ivanovych Muravskyi (1914–2014), the great Ukrainian choral conductor and pedagogue, the legend of the choral art form in the 20th and 21st centuries, patriarch of Ukrainian music culture, People's Artist of Ukraine, Shevchenko Prize winner (1979), and Hero of Ukraine (2009).

This publication coincides with the 200th anniversary of the birth of Taras Shevchenko and the 100th anniversary of the birth of Pavlo Muravskyi.

***Підготовку видання здійснив Благодійний фонд «Хорова школа Павла Муравського»
за Всеукраїнським мистецьким проектом «Україна співає «Кобзаря»».
Зверстано за фінансової підтримки добродіїв Тараса й Катерини Миронюків.
Надруковано за кошти Видавництва Ліра-К (директор – В. І. Зарицький).***

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТВОРІВ

Аж страх погано... З Хорового циклу «Край неба палає». Віктор Степурко.	105
Боже, спаси мене (пс. 53). Мирослав Скорик.	21
Вітер з гаєм розмовляє. Микола Ластовецький.	82
Вітер з гаєм розмовляє. Народна пісня.	237
Вітер з гаєм розмовляє... Вікторія Польова.	172
Все упованіє моє. Ганна Гаврилець.	165
Все упованіє моє. З Трьох хорів. Євген Станкович.	55
Все упованіє моє. Микола Цололо.	162
Встає хмара з-за лиману. Музика народна. Аранжування Віктора Захарченка й Федора Ущиповського.	11
Думи мої. Мелодія Костянтина Борисюка. Аранжування для народного хору Миколи Борща ...	86
За байраком байрак. Музика народна. Аранжування Андрія Плішки.	68
За байраком байрак. Роман Сов'як.	25
За Сонцем хмаронька пливе. Вікторія Польова.	176
Зацвіла в долині. III частина Хорової симфонії «Шевченкіана» для мішаного хору а саррелла. Леся Дичко.	31
Зацвіла в долині. Анна Школьнікова.	215
Защетава жайворонок. Музика народна. Аранжування Івана Павленка.	77
Защетава соловейко. Музика народна. Аранжування Віктора Степурка.	94
Зоре моя вечірняя. Народна пісня. На Шевченкову мелодію.	234
Зоре моя вечірняя. З Хорового циклу «Край неба палає». Віктор Степурко.	101
І барвінком, і рутою. З Диптиху. Юрій Іщенко.	14
Іван Підкова. Кантата: Частина перша. Частина друга. Віктор Камінський.	136
І день іде, і ніч іде... Михайло Швед.	222
Летить галка через балку. Народна пісня.	238
Летить галка через балку. Музика народна. Транскрипція, аранжування Івана Павленка.	78
Минають дні. З ораторії «Страсті за Тарасом». З Трьох хорів. Євген Станкович.	58
Молитва (Царів, кривавих шинкарів...). Олег Польовий.	186
Молитва до Богородиці. Богдан Шиптур.	90
Навгороді коло броду. Народна пісня. На Шевченкову мелодію.	235
Наш отаман Гамалія. Народна пісня.	241

Нащо мені чорні брови... (Думка). Віктор Захарченко	12
Не так тії вороги. Віктор Камінський	146
Од села до села. Народна пісня.	236
Ой діброво... З Хорового циклу «Край неба палає». Віктор Степурко.	97
Ой діброво – темний гаю! З Диптиху. Юрій Іщенко	17
Ой не п'ються пива-меди. Музика народна. Аранжування Григорія Верети	88
Ой одна я, одна. Монолог. З Триптиху. Володимир Гущак	49
Ой три шляхи широкії. Народна пісня	240
Ой чого ж ти почорніло... Народна пісня.	242
Ой чого ти почорніло... Віктор Камінський	149
Ой чого ти почорніло... Петро Старушик	66
По діброві вітер віє. Роман Іванський.	69
По діброві вітер віє. Народна пісня. На Шевченкову мелодію	232
Праведная душе. Володимир Зубицький	156
Пророк. Геннадій Білявський	180
Рости моя пташко... Богдана Фроляк.	195
Садок вишневий... З Трьох хорів. Євген Станкович.	64
Світає. З Хорового циклу «Край неба палає». Віктор Степурко	107
Світе ясний. Віктор Камінський	153
Сонце гріє, вітер віє. Народна пісня	239
Сонце гріє, вітер віє. Музика народна. Аранжування Віктора Степурка	111
Сонце заходить... (NN). Богдана Фроляк	206
Така її доля. З Триптиху. Володимир Гущак	51
Тече вода з-під явора. Володимир Стеценко	39
Тяжко-важко в світі жити (Думка). Народна пісня. На Шевченкову мелодію	233
У гаю, гаю. Богдан Шкільник	212
У Києві на Подолі. Народна пісня	243
У наших раї на Землі. Мирон Дацко	169
У перетику ходила. Музика народна. Аранжування Івана Павленка	79
Утоптала стежечку. Музика народна. Аранжування Івана Павленка.	80
Утоптала стежечку. Анна Шкільнікова	219
Учітєся, брати мої. Музика народна. Аранжування Івана Павленка	81
Чи Ти мене, Боже милий, навiк забуваєш (пс. 12).	
Концерт для солiстiв та мiшаного хору. Олександр Яковчук	113
Чи Ти, мiй милий Боже (пс. 12). Мирослав Скорик.	23
Чого менi тяжко... Михайло Довганич	72
Чого менi тяжко... Олег Польовий	190
Якби зустрiлися ми знову. Богдан Шкiльник	213
Якби менi черевики. З Триптиху. Володимир Гущак	44

ЗМІСТ

Від укладача: <i>Павло Муравський</i>	5
Від редакторів: <i>Олександр Шокало, Лариса Бухонська, Мирослав Гулковський, Іван Павленко</i>	7

Віктор Захарченко (1938)

1. Встає хмара з-за лиману (3 поеми «Тарасова ніч»). <i>Музика народна.</i> <i>Аранжування Віктора Захарченка й Федора Ущановського</i>	11
2. Нащо мені чорні брови... (Думка)	12

Юрій Іщенко (1938–2021)

Диптих:

I. І барвінком, і рутою (3 поеми «Невольник»)	14
II. Ой діброво – темний гаю!	17

Мирослав Скорик (1938–2020)

1. Боже, спаси мене (пс. 53) (3 циклу «Давидові псалми»)	21
2. Чи Ти, мій милий Боже (пс. 12) (3 циклу «Давидові псалми»)	23

Роман Сов'як (1939–2007)

1. За байраком байрак (3 циклу «В казематі»)	25
--	----

Леся Дичко (1939)

1. III. Зацвіла в долині. З <i>Хорової симфонії «Шевченкіана» для мішаного хору a cappella</i>	31
--	----

Володимир Стеценко (1941)

1. Тече вода з-під явора	39
--------------------------------	----

Володимир Гущак (1941)

Триптих:

I. Якби мені черевики	44
II. Ой одна я, одна (3 циклу «В казематі»). <i>Монолог.</i>	49
III. Така її доля (3 балади «Причинна»)	51

Євген Станкович (1942)

Три хори:

1. Все упованіє моє (3 поеми «Марія»)	55
2. Минають дні. З <i>ораторії «Страсті за Тарасом»</i>	58
3. Садок вишневий... (3 циклу «В казематі»). З <i>ораторії «Страсті за Тарасом»</i>	64

Петро Старушик (1944)

1. Ой чого ти почорніло... ..	66
-------------------------------	----

Андрій Плішка (1944–2014)	
1. За байраком байрак (3 циклу «В казематі»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	68
Роман Іванський (1945)	
1. По діброві вітер виє (3 балади «Тополя»)	69
Михайло Довганич (1945)	
1. Чого мені тяжко...	72
Іван Павленко (1945)	
1. Защебетав жайворонок (3 балади «Причинна»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	77
2. Летить галка через балку (3 первісного варіанту поеми «Мар'яна-черниця»). <i>Музика народна. Транскрипція, аранжування</i>	78
3. У перетику ходила. <i>Музика народна. Аранжування</i>	79
4. Утоптала стежечку. <i>Музика народна. Аранжування</i>	80
5. Учітєся, брати мої (3 поеми «І мертвим, і живим...»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	81
Микола Ластовецький (1947)	
1. Вітер з гаєм розмовляє.	82
Микола Борщ (1948)	
1. Думи мої. <i>Мелодія Костянтина Борисюка. Аранжування для народного хору</i>	86
Григорій Верета (1951)	
1. Ой не п'ються пива-меди. <i>Музика народна. Аранжування</i>	88
Богдан Шиптур (1951)	
1. Молитва до Богородиці (3 поеми «Марія»)	90
Віктор Степурко (1952)	
1. Защебетав соловейко (3 балади «Причинна»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	94
2. Край неба палає. <i>Хоровий цикл:</i>	
I. Ой діброво...	97
II. Зоре моя вечірняя (3 поеми «Княжна»)	101
III. Аж страх погано... (3 поезії «І виріс я на чужині...»)	105
IV. Світає (3 поеми «Сон»)	107
3. Сонце гріє, вітер віє (3 поезії «На вічну пам'ять Котляревському»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	111
Олександр Яковчук (1952)	
1. Чи Ти мене, Боже милий, навек забуваєш (пс. 12). (3 циклу «Давидові псалми»). <i>Концерт для солістів та мішаного хору</i>	113
Віктор Камінський (1953)	
1. Іван Підкова. <i>Кантата: Частина перша. Частина друга</i>	136
2. Не так тії вороги	146
3. Ой чого ти почорніло...	149
4. Світе ясний	153

Володимир Зубицький (1953)	
1. Праведная душе (3 поеми «Марія» та з поезії «На вічну пам'ять Котляревському»)	156
Микола Цололо (1957)	
1. Все упованіє моє (3 поеми «Марія»)	162
Ганна Гаврилець (1958–2022)	
1. Все упованіє моє (3 поеми «Марія»)	165
Мирон Дацко (1961)	
1. У нашім раї на Землі.	169
Вікторія Польова (1962)	
1. Вітер з гаєм розмовляє.	172
2. За Сонцем хмаронька пливе	176
Геннадій Білявський (1964)	
1. Пророк.	180
Олег Польовий (1966–2023)	
1. Молитва (Царів, кривавих шинкарів.)	186
2. Чого мені тяжко.	190
Богдана Фроляк (1968)	
1. Рости моя пташко. . . (3 поезії «Маленькій Мар'яні»)	195
2. Сонце заходить. . . (NN).	206
Богдан Шкільник (1976)	
1. У гаю, гаю (3 поеми «Гайдамаки»)	212
2. Якби зустрілися ми знову.	213
Анна Школьнікова (1978)	
1. Зацвіла в долині.	215
2. Утоптала стежечку	219
Михайло Швед (1978)	
1. І день іде, і ніч іде.	222
Народні пісні	
<i>I. На Шевченкові мелодії</i>	
1. По діброві вітер виє (3 балади «Тополя»)	232
2. Тяжко-важко в світі жити (Думка).	233
3. Зоре моя вечірняя (3 поеми «Княжна»)	234
4. Навгороді коло броду	235
<i>II. На народні мелодії</i>	
5. Од села до села (3 поеми «Гайдамаки»)	236
6. Вітер з гаєм розмовляє.	237
7. Летить галка через балку (3 первісного варіанту поеми «Мар'яна-черниця»)	238

8. Сонце гріє, вітер віє (З поезії «На вічну пам'ять Котляревському»)	239
9. Ой три шляхи широкії (З циклу «В казематі»)	240
10. Наш отаман Гамалія (З поеми «Гамалія»)	241
11. Ой чого ж ти почорніло...	242
12. У Києві на Подолі (З поеми «Чернець»)	243
Примітки до народних пісень	244
Біографічні довідки про композиторів	246
Бібліографія	262
Дискографія	265
Алфавітний покажчик творів	267

ВІД УКЛАДАЧА

Павло Муравський, 1948

Я дуже люблю й тонко чую поезію Тараса Шевченка, бо вона йде від самого серця! Шевченкова поезія легко кладеться на музику й легко співається, бо вона сповнена живим мелодійним звучанням. Мій заповітний задум – записати зі взірцевим академічним колективом усю Хорову Шевченкіану. Цей мистецький задум довгі роки тримає мене на Білому Світі.

Колись у людей любов і повага до «Кобзаря» була вища, як зараз. Тоді частіше й більше його читали, співали. А тепер співаних творів з «Кобзаря» знають дуже мало, всього декілька. А в моєму розпорядженні є біля 200 партитур Хорової Шевченкіани, і 160 з них я вже підготував для запису. Вони й склали основу цього видання.

Я уклав це унікальне нотне зібрання, працюючи над добром нот для запису покладеної на хорову музику Шевченкової поезії. За всю історію музичного освоєння поетичної спадщини нашого генія – це перше найповніше видання Хорової Шевченкіани. Такого в Україні ще не було. Випуск у світ до 300 хорових творів на поезію Тараса Шевченка в одному зібранні здійснюємо вперше.

Свого часу я записав з капелами «Трембіта» й «Думка», хорами Українського радіо й диригентсько-хорового факультету Київської державної консерваторії (з 1995 – Національна музична академія України) імені П.І. Чайковського 32 хорові твори. Вони увійшли до першого аудіоальбому з трьох компакт-дисків, яким у 2010 році започатковано серію Пісенний «Кобзар».

На жаль, мені не вдалося організувати взірцевій академічний хор для повного запису Пісенного «Кобзаря». Тож завершити свій мистецький задум на основі цього зібрання Хорової Шевченкіани заповідаю моїм учням. Їм належить здійснити Всеукраїнський мистецький проект «Україна співає «Кобзаря»».

Звучання Пісенного «Кобзаря» має бути на рівні геніальної Шевченкової поезії. А здійснені кращими хорами записи стануть доступні широкому загалу: вони розійдуться по школах, бібліотеках, закладах культури, й люди матимуть змогу слухати їх постійно. І так ми чути-мемо й згадуватимемо Шевченка не тільки в день його народження і в день пам'яті, а повсякчас і осягатимемо силу його духу та самі оживатимемо душами. Високомистецьке хорове озвучення проникливої Шевченкової поезії дає потужне відчуття волі й спонукає людей до культурного розвитку. А культурні люди й житимуть краще, бо культурна людина знає, що треба робити, щоб жити не абияк, а достойно.

І в цьому нам дуже допоможе хоровий спів, бо гуртовий спів розвиває взаємовідчуття, спонукає до самоорганізованості, заохочує до співпраці й згуртовує людей у культурну спільноту. Хоровий спів сприяє розвитку національної самосвідомості й загальної культури суспільства та об'єднує людей у народ. Спів активізує все єство людське. Спів дає відчуття волі!

Хоровий спів – найулюбленіше мистецтво нашого народу, бо кожній людині дає можливість долучитися до спільного духовного джерела. Хоровий спів єднає людські серця, підносить їхній внутрішній настрій, надихає на гармонію, налаштовує на природний лад. Традиційний український хоровий спів на основі природного ладу сприяє наведенню ладу в суспільстві. За допомогою хорового співу як базового мистецтва Української культури ми здатні змінити наше життя на краще, бо Україна багата природою й здібними людьми, мовою й пісенністю. Треба тільки позбутися столітніх звичок прислужувати чужинцям і перестати говорити-думати й співати чужою мовою. Коли мова й пісня стануть українською цілістю, тоді й Українці стануть культурною цілістю, й Україна буде цілісна, сильна.

Визначальний вплив на культурний розвиток молодого покоління провідних народів має музична освіта й хоровий спів. І найкращий спосіб для виховання дітей і розвитку музичної й загальної культури Українців – запровадити в загальноосвітніх школах уроки музичної грамоти й хорового співу.

В Україні для музичної освіти не вистачає хорової літератури, а це семитомне зібрання надолужить брак нотних видань і популяризуватиме шедеври української народної й класичної хорової музики на основі Шевченкової поезії. Тут зібрано твори різного ступеня складності, тож цим нотним зібранням зможуть користуватися і навчальні, й професійні хори.

Видання Хорової Шевченкіани, безумовно, сприятиме музично-хоровій освіті й поглибленому вивченню Шевченкової поетично-пісенної спадщини та її популяризації в Україні й Світі.

Приурочую цю працю до 200-літнього Шевченкового ювілею й свого 100-ліття.

14.І.2014

